

A felsőoktatás hozzájárulása a lifelong learninghez - képzők képzése

Cserné Adermann Gizella
cserneadermann@gmail.com

Az élethosszig tartó tanulás támogatói: a képzők

Képző = felnőttoktató, felnőttképző

Kiből lehet képző? Gyakorlatilag minden diplomásból

- Hogyan készülnek fel az élethosszig tartó tanulás egyes szakaszaiban, színterein tanulást segítő tevékenységet végzők a felnőttek tanulásának támogatására?
- Szükséges-e a képzőket képezni?
- Milyen lehetőségek vannak a felsőoktatásban a jövőendő képzők felkészítésére?

Tanárok és képzők

Ki a tanítandó célcsoport értelmezésünkben?

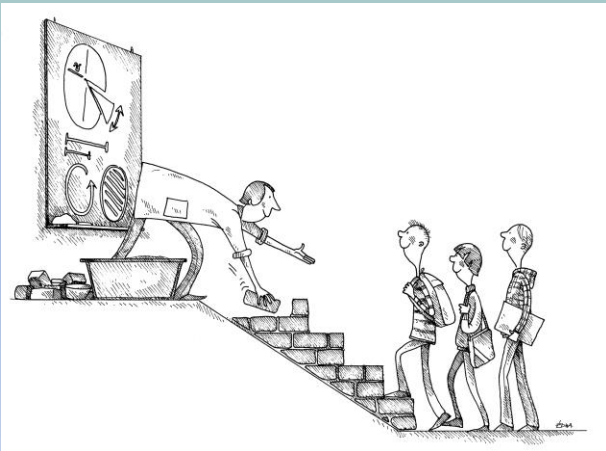
Tanárok → Iskoláskorúak (a nappali képzésben a középfokú tanulmányok befejezéséig)

Képzők → Az iskolás koron túl az élethosszig tartó tanulás segítői (iskolarendszerben és iskolarendszeren kívül, munkahelyen, szabadidőben, stb)

Azonosságok és különbségek a tanári munkában és a képzők tevékenységében

Tanárok-
felkészítenek
az „életre”

Képzők –
Segítenek a mához és
a közeljövőhöz
alkalmazkodni

A felnőttek oktatásának megjelenése a felsőoktatásban a 20. szd. 2. felétől (szemelvények)

A felnőttoktatás a népművelő képzés szerves része:

Önálló népművelő képzés 1956-tól a KLTE-n (Durkó Mátyás),
valamivel később az ELTE-n (Maróti Andor)

1962-től népművelő képzés a tanárképző főiskolákon

A népművelés középpontjában az ismeretterjesztés áll (főleg
nem formális és informális tanulást támogató képzők felkészítése)

A felnőttoktatás megjelenik a tanítóképzés-főiskolai tanárképzés
tantárgyi struktúrájában „Népművelés” tárgy keretében (helyet
kap benne az iskolarendszerű felnőttképzés is)

Az egyetemi tanárképzés tantárgyai, tankönyvei általában nem foglalkoznak a
felnőtt korosztállyal annak ellenére, hogy a pedagógusok tanítanak
iskolarendszerű felnőttképzésben is.

A felnőttképzés pedagógiától való különbözőségének hangsúlyos megjelenése

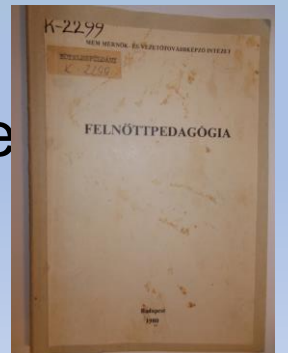
Felnőttek tanárai – elég-e a pedagógia a felnőttképzéshez?

A felnőttoktatás önállósulási törekvései feltűnnek az elnevezésekben.

- Például az andragógia és a pedagógia azonosságának és különbözőségének dilemmáját bemutatja egy 1980-ban megjelent, a felnőttképzés ikonikus szerzői, Zrinszky László és Csoma Gyula által írt jegyzet „Felnőttpedagógia” címen.

(MEM Mérnök – és Vezetőtovábbképző Intézet, 1980.)

Elterjed az andragógia elnevezés, 2006-ban önálló alapszakként megjelenik az andragógia a képzési palettán – az iskolarendszerű felnőttképzéshez nem képez szakembereket, de szakirányain elsajátított tudás hasznosul a felnőttképzési vállalkozásokban, munkahelyi képzésekbe

Andragógia és pedagógia különbözősége módszertani oldalról

- Az USA-ban a 20-as évektől kitűnik a felnőttek és a gyerekek tanításának módszertani sajátossága. Lehet ez a szétválasztás alapja?
- Knowles (1973) – pedagógiai és andragógiai modell
 - Pedagógiai modell: a legtradicionálisabb oktatás fogalomból kiindulva az ismeretek, képességek és készségek átadása a tanár döntése alapján, logikus tanegységekbe rendezett átadandó tananyaggal, ennek közvetítése a legmegfelelőbb módszerekkel.
 - Andragógiai modell: az andragógia az a művészet, amivel a tanárok hozzásegítik a felnőtteket ahhoz, hogy önirányított tanulók legyenek

Viták

- *Houle* (1972) az andragógiát sokkal inkább technikának, mint önálló tudományterületnek gondolja.
- *Elias* (1979) megkérdőjelezi az andragógia elméleti státusát, és úgy gondolja, hogy az andragógia nem más, mint a progresszív pedagógia alkalmazása a felnőttek tanulására.
- *Knowles* (1973) állítja azt is, hogy bizonyos esetekben az andragógiát lehet alkalmazni a gyerekek és a fiatalok között, ugyanakkor vannak olyan helyzetek, amikor a pedagógiai modell alkalmazható a felnőtt tanulókra.
- *McKenzie* (1979) filozófiai meggondolásból fontosnak tartja az andragógia önállóságát, szerinte az egzisztenciális különbség a gyerek és a felnőtt között stratégiai differenciálást igényel az oktatás gyakorlatában.

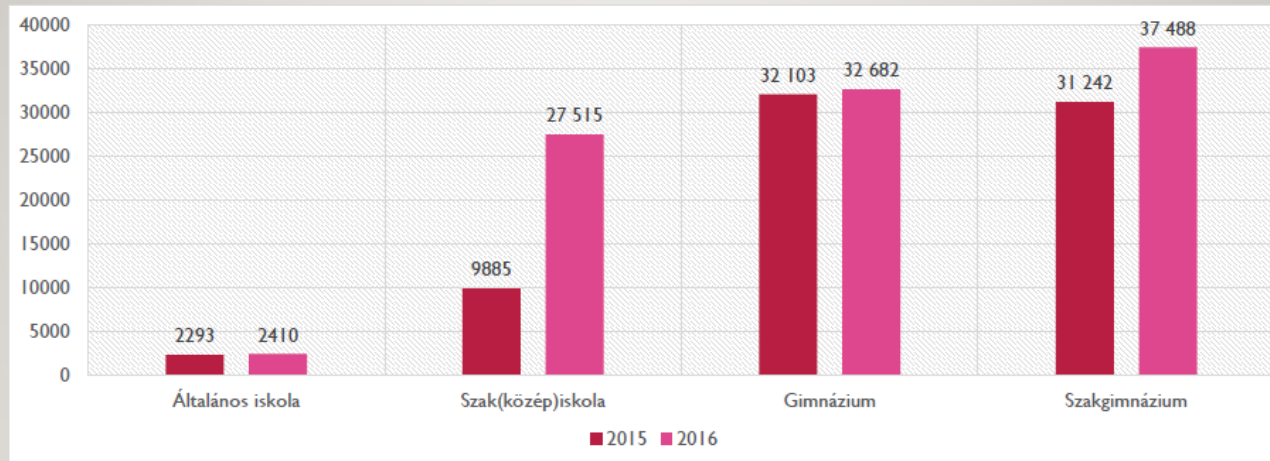
Felnőttképzők felkészítése az iskolarendszeren belüli oktatásra

Felnőtt tanulói létszámok az iskolarendszerben – Kellenek-e a felnőttoktatók az iskolának?

(Mayer József kutatása alapján)

A TANULÓI LÉTSZÁMOK ALAKULÁSA AZ EGYES ISKOLATÍPUSOKBAN

Felkészültek-e a tanárok a felnőttoktató szerepre?

Mayer József kutatásai alapján az iskolarendszerben felnőttek képzésével foglalkozók mindenféle felkészítés nélkül végzik ezt a feladatot.

A megoldás benne van a jelenleg érvényes tanári kkk-ban

Képzők az iskolarendszerű felnőttoktatás számára

„Felkészültek továbbá arra, hogy az iskolai nevelés-oktatás köznevelési törvényben meghatározott szakaszaiban, a köznevelési rendszer intézményeiben a Nemzeti alaptanterven alapuló és jóváhagyott kerettantervek műveltségi területein, valamint az iskolarendszeren kívüli képzésben, felnőttoktatásban a szaktudományos, szakterületi felkészültségüknek megfelelő területen szakrendszerű oktatást és az intézményben pedagógiai munkát végezzenek.”

Részlet a 2011-től érvényes tanári kkk-ból

Kell-e készülni a felnőttképzésre?

Fókuszcsoportos interjú (mérnök)tanárképzésre járókkal

Az interjúkban részt vevő csoportok :

- Választható Andragógia kurzusra járó mérnöktanár hallgatók (2016/17. 2. félév, DUE) – 10 fő, 5 főnek van pedagógiai végzettsége
8 fő dolgozik iskolarendszerű felnőttképzésben
- Más kurzusra (Kutatásmódszertan) járó mérnöktanár hallgatók (2017/18. 1 félév, DUE) -12 fő, 7 főnek van tanári vagy szakoktatói végzettsége
10 fő dolgozik iskolarendszerű vagy iskolarendszeren kívüli felnőttképzésben (pl. informatika tanfolyam)

Iskolásoktól a felnőttekig, mindenkit ugyanúgy tanítunk?

Az interjúk fő kérdései:

- A felnőttoktatásban való részvétel motivációi
- Azonosságok és különbségek az iskolás korúak és a felnőttek oktatásában tapasztalataik alapján
- Hogyan készültek fel a felnőttek képzésére?
- Szükségesnek tartják-e, hogy tanuljanak a felnőttképzésről a felsőoktatásban?

A mérnöktanári képzésben tanulók a felnőttképzésről

A felnőttképzésben való oktatói részvétel fő motivációi:
anyagi előny vagy óraszám biztosítása

A különbségek:

- „a iskolába „muszáj” eljárni, a felnőttképzés bármikor elhagyható”
- „a felnőttképzés a tévhitek ellenére nem könnyebb, hanem más”
- „nehéz a felnőtt tapasztalatával szembe menni”

A felnőttoktatásra való felkészülés általában hiányos vagy nincs is (iskolarendszerben), így a saját és kollégáik tapasztalatait, jó esetben a szakirodalmat igyekeznek útmutatónak használni

A felnőttképzéssel kapcsolatos kurzust, mint választási lehetőséget a megkérdezettek túlnyomó többsége (kb. 90%) elvárná az intézményi programokban.

A felnőttoktató szerepre felkészítés az egységes tanárképzésen túl

- A megszűnt Andragógia alapképzés, ami hasznos volt a felnőttoktatók képzésében – erős szakmai felkészültséggel kombinálva kiváló segítség volt a munkahelyi szakoktatóknak
- A megszűnt Andragógus tanár (csak második vagy további szakként, tanári vagy pedagógus végzettség mellé felvehető SPM - speciális pedagógiai modul- MA szak volt)– iskolarendszerben és nem iskolarendszerben dolgozók számára jelentett továbbképzési lehetőséget

Ami megmaradt a felsőoktatásnak:

Andragógia MA, limitált belépési feltételekkel

Andragógia/felnőttoktatás/felnőttképzés választható kurzus

Pedagógus szakvizsga felnőttképzés területén

A felsőoktatás képzései a felnőttképzés folytató intézmények számára

**393/2013. (XI. 12.) Korm. Rendelet alapján a felnőttképzés szakmai
elvárásai**

393/2013. (XI. 12.) Korm. rendelet

III. FEJEZET

A FELNŐTTKÉPZÉSI TEVÉKENYSÉG FOLYTATÁSÁNAK KÖVETELMÉNYRENDSZERÉRE VONATKOZÓ RÉSZLETES SZABÁLYOK

16§ (7) Az engedély kiadásának személyi feltételei:

- *a)** a felnőttképzést folytató intézmény szakmai vezetőjének munkaviszony, hivatásos szolgálati jogviszony, közalkalmazotti jogviszony, kormányzati szolgálati, állami szolgálati jogviszony vagy gazdasági társasági tagsági jogviszony keretében történő alkalmazása, aki
- *aa)* andragógiai egyetemi vagy főiskolai végzettséggel rendelkezik,
- *ab)* pedagógiai egyetemi vagy főiskolai végzettséggel és három év - a (8) bekezdésben meghatározott - felnőttképzési szakmai gyakorlattal rendelkezik, vagy
- *ac)* pedagógiai egyetemi vagy főiskolai végzettséggel rendelkezik és a felsőoktatási képzés során felnőttképzési ismeretekből a képzési és kimeneti követelményekben előírt legalább öt kreditpontot szerzett,

Mit kínálhat a felsőoktatás a felnőttképzéssel foglalkozó intézmények számára a szigorú előírású **szakmai vezetéshez**?

- A tanári végzettséggel nem rendelkezőknek, akik pl. művelődésszervező, személyügyi szervező, humánszervező alapvégzettségűek: Andragógia MA
- Választható, min. 5 kredit értékű kurzus a tanári-pedagógiai tanulmányok során
- Választható, min. 5 kredit értékű andragógia jellegű kurzus, amit tanári vagy más pedagógusi diploma birtokában részismereti képzésben külön is lehet teljesíteni

Ki taníthat felnőttképzési intézményben?

A felsőfokú végzettség kulcs a képzővé váláshoz

- *b)*^{*} az Fktv. 1. § (2) bekezdés *a)* és *b)* pontja szerinti képzési körbe tartozó képzés **elméleti részének oktatása** esetén a képzési tartalomnak megfelelő **szakos tanári szakképzettséggel**, ennek hiányában a képzési tartalomnak megfelelő **felsőfokú végzettséggel és szakképzettséggel**, vagy **felsőfokú végzettséggel és** a képzés tanulmányi területének megfelelő **szakképesítéssel**, e képzési körbe tartozó képzés **gyakorlati képzésére** a képzési tartalomnak megfelelő felsőfokú végzettséggel és szakképzettséggel, vagy a képzés tanulmányi területének megfelelő szakképesítéssel és legalább ötéves szakmai gyakorlattal rendelkező oktatók alkalmazása
- Van-e értelme szabadon választható andragógia/felnőttképzés/felnőttoktatás kurzust hirdetni?

Mit ajánlhat a felsőoktatás a felnőttképzésben nem tanári végzettséggel tanítóknak módszertani kompetenciáik fejlesztésére?

- Részismereti képzés andragógia témákban diplomásoknak
- 1-2 napos workshopok, tréningek a felnőttképzésről
- Szakmai napok a jó gyakorlatok bemutatására
- Felnőttképzés témájú szakirányú továbbképzés, megengedve a nem tanár szakosok belépését

Munkahelyi képzők képzése a felsőoktatásban

Kik lehetnek munkahelyi képzők?

- Munkahelyi képzők lehetnek:
 - főállású oktatók
 - alkalmi oktatók

A képzővé válás kritériumait a munkahely szabályai határozzák meg.

Pedagógiai, felnőttképzési háttér, tudás legtöbb esetben nem szükséges, lényeg a szakmai felkészültség

Fókuszcsoportos interjú munkahelyi képzőkkel a képzővé válásról

- 85 fő oktatói továbbképzésre járó főállású oktatóból (BGOK) képeztünk 10-10 fős, végzettség szempontjából homogén fókuszcsoportot
- 1. csoport: andragógus diplomával rendelkező szakmai oktatók (a diplomák különböző felsőoktatási intézményből származnak)
- 2. csoport: szakoktató végzettségűek, diplomáját többségük (8 fő) a BME-n szerezte

Fő kérdések a csoportokhoz

- Hogyan lesz valaki munkahelyi képző?
- Honnan származik a felnőttképzéssel kapcsolatos tudásuk?
- Mit adott a felsőoktatás a sikeres oktatói munkához?
- Szeretnének-e újabb végzettséget szerezni a felsőoktatásban?

A két fókuszcsoport leggyakoribb válaszai

- A munkahelyi oktatóvá válást az általunk tanulmányozott területen (MÁV) jelentős szakmai gyakorlat előzi meg, a különböző szakterületek megfelelő színvonalon teljesítő dolgozóinak ajánlják fel a képző pozíciót.
- A képzővé váláshoz nem szükséges a felsőfokú végzettség, de hasznos
- Oktatói tanfolyamot minden képzőnek kell végeznie
- A legtöbben a kollégák szakmai tapasztalatait is átveszik
- Az andragógia alapszak létezéséig és a szakoktató szakra való egyszerűbb bekerülés idején munka mellett szereztek diplomát
- Mindkét szakon fontos helyet foglaltak el a felnőttképzéssel kapcsolatos kurzusok, ezeknek a hasznáról sok beszámoló elhangzott
- A továbbtanulási igény (andragógia MA, mérnöktanár, stb.) erősen életkor függő

Javaslat a felsőoktatásnak képzők képzésére

- A képzők munkahelyi vezetői az andragóia szakot tartották ideális továbbtanulási lehetőségnek, de mivel megszűnt, javaslat:
- Felnőttképzés felsőoktatási szakképzés létesítése

Előnye: könnyebb a bekerülés, mint a szakoktató szakra

Hátránya: nem feltétlenül jelent előrelépést

Néhány irodalom az andragógia-pedagógia vitához

- Elias , J. L. (1979). Critique: Andragogy revisited. *Adult Education* , 29 (4), 252256
- Jarvis, P. (1995) *Adult and Continuing Education: Theory and Practice*, Rutledge, London
- Knowles, M. S. (1980). *The modern practice of adult education: From pedagogy to andragogy*. Englewood Cliffs: Prentice Hall/Cambridge
- McKenzie , L. (1979). A response to Elias. *Adult Education* , 29 (4), 256260

Köszönöm a figyelmet